



**EXIMI-//VM PLANEQVE DIVI-//NVM OPVS
INCOMPARABILIS// Theologi Dionysij, professione
Car//thusiani, in quo opere contine[n]tur// quinque
humanae uitae specu//la**

Dionysius <der Kartäuser>

Coloniae, 1540

De correptione & feruore erga subditos delinquentes, ac de multiplici
da[m]no prouenie[n]ti tam praelatis quàm subditis ex defectu correptionis.
Cap. I.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55481](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55481)

SPECV

LORVM STATVS VI

tæ humanæ. Liber I.

De Prælatiſ.

*De correptione & ſeruore erga ſubditos delin-
quentes, ac de multiplici dāno proueniēti tam præ-
latiſ quàm ſubditis ex defectu correptioniſ.*

CAP. I.



SCRIPTVRVS per modicum ad
meiſpius, imo omnium prælatiſ
ſalutarem inſtructionem, accipio mi-
hi loco thematiſ illud quod ſcribi-
tur in libro Sapientiæ: Ardentem co-
ſumnā ducem habuerunt. In quibus
uerbiſ ſtat ſonus boni prælatiſ penes quatuor conditioneſ
deſcribitur. Debet enim bonus prælatuſ primo habe-
re zelum ſeruoriſ & ſanctæ correptioniſ. Secundo
ſtatum uigoris & ſupportationiſ. Tertio locū amo-
riſ & communicationiſ. Quarto locum præceſſoriſ
& inſormatoriſ. Primo ergo debet bonus prælatuſ
habere zelum ſeruoriſ & ſanctæ correptioniſ ut ſit ar-
dens per inſturiā, non tepiduſ per ignauiā, non
ſumigans per uanam gloriā, non extinctuſ per infa-
miā. Ardentem, inquit. In cuiuſ figura dicitur de
Helia: Surrexit Helia quaſi igniſ, & uerbum illiuſ qua-
ſi facula ardebat. Sed iſti igniſ adiungitur quandoque
ſulphur, & quandoque thus. Quando thus miſcetur
cum igne, tota domuſ in qua ſit hoc, ſuauiſter redolere
quando

Sapient. 18.

Ecccl. 10.

SPECVLVM

quādo uero sulphur adiungitur, ignis uehemēter ac
 cēditur & tota domus fœore repletur. Harū rerum
 aliqua adducemus exempla insignia, & deinde res
 propositas applicabimus. Dauid rex, cæli mundique
 rectori, templum in quo adoleretur et incensum ædi
 ficare uolens, eius laudauit propositum, sed per filiū
 eius Salomonem hoc adimpleri uoluit dominus, qui
 templum extruxit magnificentissimum, in quo ado
 leuit suauē fragrans thus miscens igni. At post obitū
 eius diuiso p̄pulo Israelitico in duo regna, omnes
 reges Israel usq; in captiuitate Babylonicā, relicto dei
 templo, Idolis sacrificauerunt, igni sulphur miscen
 tes, e quo sulphure decē tribus Israel ad idololatriam
 declinauerunt, gubernatorisq; uniuersorum præce
 pta & mandata contempserunt. Nec hoc sufficit, ino
 reges domus Iuda, præcipue Manasses, relicto dei
 templo idolis sulphur igni miscens, sacrificau
 erunt, qui scilicet Manasses rex ad tantū deuenit im
 pietatis, ut destructis domini altaribus omni militia
 cæli aras constiteret, in quibus sulphureū adolebat
 incensum. Verū aliqui reges domus Iuda, præcipue Iosias
 rex sacrificia ignita thure perfudit, quando idolo
 latriæ igne extincto omnia idolorū phana destruxit.
 Dominiq; dei altaribus extructis, ipsi adoleuit in
 censum thuriferum ac bene fragrantem. Non igitur
 mirū uideatur, si quam plurimi hodie inueniātur præ
 lati igni sulphur miscens, quando quidem solus Da
 uid rex deo obtulit sacrificia in quibus semper igni
 thus miscēbatur: Salomon uero rex, ob mūdi huius de
 litias uxoribus et cōcubinis suis eadē phana in quibus
 igni sulphur immiscuerat edificauit. Et hi reges Iuda
 qui igni sulphur non miscuerunt Aa, Iosaphat, Ozias,
 Ioathan, Ezechias, Iosias. Cateri uero reges peccatis
 magnis

magnis populi in scandalizauerunt. Quando igitur
 thus miscetur cum igne, tota domus, &c. Et isto mo-
 do moraliter loquendo, est de prælato nonnunquam.
 Contingit enim quandoq; quod prælatus laterales cō-
 siliarios sibi adsumit, personas sulphureas in arden-
 tes per malitiam & scelerates per infamiam. Et quando
 sic est, tota domus repletur abominatione & fetore.
 Quando uero contingit, quod prælatus consiliarios
 & collaterales sibi facit de sanctis personis, deuotis &
 honestæ famæ, tunc nulli dubium, quoniam domus tota
 replatur dulcedine celsitudinis & suauitate pacis, quæ
 per thus significatur. Et tunc uerificatur de tali prælato
 illud Ecclesiastici: Quasi ignis est fulgens, & quasi
 thus ardens in igne. Et ideo qualis conditionis debe
 at esse, a quo prælatus tum consilium cōuenit petere. Ecclesi. 48.
 chre & eleganter describit Ambrosius de officiis. Ad-
 uertendum (inquit Ambrosius) quod in inquirendis cō- Lib. 2.
 silijs primum se aditigat uitæ probitas, uirtutum præ-
 rogatiua, beniuolentia usus, facultas gratiæ. Quis e-
 nim in cerno fontem requirat? quis de aqua turbida
 potum petat? Itaque ubi luxuria est, ibi intemperantia
 uiriorum cōfusio. Quis inde sibi aliquid habere uolens
 existimet? quis utilem iudicet? quis non despiciet mo-
 rum colluionem causa aliene, quem uidet inuitem
 uitæ suæ. Quomodo cum potero iudicare consilio su-
 periore, quem uidero moribus inferiore? Si præ-
 me debet esse, cui me committere paro. Quomodo eū
 idoneum putabo qui mihi det consilium, qui non de-
 dit sibi, & mihi et in uacare credam cui non uacet si-
 bi, cuius: nimum uoluptates occupant, libido deuin-
 cit, auaritia demergit, cupiditas perturbat? Pace Am-
 brosius. Hi uero, qui ab ipsis politicis, tam civilis quā
 ecclesiastica rectoribus, in partem sollicitudinis pro-
 pter

SPECVLVM

Simile. pter curarum releuamen assumuntur, sunt uelut super-
 cilia ipsorum praesidentium, qui oculorum officium
 gestant. Sicut enim supercilia proteguntur oculi a quo-
 cunq; improviso pulueris illapsu, uel a uentorum tur-
 bine, & uniuersaliter a qualibet alia aduentitia occa-
 sione, quae possit acumen eorum obtundere: ita & fide-
 les officiales, ut sunt in ordine Charthusien. uicarij &
 procuratores, suos priores ab omni hostili iaculo, ab
 opprobrijs detrahentium & murmuratorum prote-
 gunt, & contra cuncta pericula munimen se offerunt,
 & animam suam ponunt pro illorum reuerentia, ne ho-
 nor aut obediencia ipsorum in aliquo minuat: & ne
 aliquis subditorum contra eorum bonam famam qd
 moliat. Praelatos uero oculorum officium pari-
 ter & imaginem seruare dixi, qui in fronte in eminen-
 tiori parte corporis locati sunt, ut possint corporis pe-
 ricula priusquam immineant prauidere, omnis insu-
 per hostilis aduersitatis accessum nunciare, iuxta il-
 lud Ezechielis: Speculatores em dedi te domui Israel. Na
 sicut speculatoris est de loco editiore prospicere, plus
 omnibus contemplari: ita praelatus scientiae sublimi-
 tate & mentali uigilia celsior debet esse cunctis, qua pos-
 sit sub se uiuentes instruere, & iter eis ueritatis osten-
 dere, ut dicit Prosper: Est igitur ut ad propositum re-
Prosper. deam, praelatus, quasi ignis ardens per syncerum zelum.
 Nam praelati negligentes in correctione, adsimilan-
 tur secundum Isidorum dormienti, de cuius manu ca-
 dit baculus pastoralis, & pictores pingunt talem qua-
 si accubantem in cathedra super cubitum somno gra-
 uatum, & cadentem de manu eius baculum pastora-
 lem. Et sic bene adsimilant. Ex dormitione enim negli-
 gentiae uirgam correctionis amittunt. Et ideo ad eui-
 gilandum eos dicitur eis in persona summi praelati:
 Simon

Simon dormis. Et illud Zachariae. O pastor & idoli-
 derelinquens gregem. Præterea isti sunt, qui nunquam
 utuntur irascibili potentia in bonum, non irascentes
 contra delicta, sed omnia cum quadam stulta patien-
 tia quasi insensibiles sustinentes. Contra quos dicit Per-
 nardus: Nō irasci ubi irascendū est, peccatū est. Et Be-
 nedictus in regula: Non dissimulet abbas peccata de-
 linquentium, sed mox ut oriri cœperint, radicitus ea
 ut praualet, amputet. Et notandum quod ex negligē-
 tia corrigendi multa mala sequuntur, quorum quæ-
 dam redundant in prælatum, quædam in delinquen-
 tem. Sunt autem tria mala quæ redundant in præ-
 latum. Primum est cōfusio. Sicut enim honor est pa-
 tri habere bonos filios: ita redit in confusionem suam
 malitia filiorum. Vnde Ecclesiasticus: Confusio est pa-
 tris de filio indisciplinato. Secundū est culpa. Trans-
 cunt enim in prælatum culpa subditorum, quas nō
 corrigit. Origenes super Exodum: Ut uideo Ietro nō
 frustra uenit ad Moysen, nec frustra manducauit pa-
 nem cum senioribus populi in cōspectu domini. Dat
 enim cōsiliū Moysi probabile satis & utile, ut eli-
 gat uiros & cōstituat principes populi uiros deum co-
 lentes, uiros potentes & odientes superbiam. Tales e-
 nim oportet esse principes populi, qui non solum su-
 perbi non sint, sed et qui oderint superbiam. Idem: Ut
 non solum ipsi absq; uitio sint, sed & in aliis oderint
 uitia. Non homines dico odisse, sed uitia. Gregor. in
 pastorali: Si rector minus contra culpas accendatur,
 culpa: um omnium ipse reus tenetur. Huius autem ex-
 emplum manifestum est in medico. Certum est enim,
 quod reus est mortis infirmi suscepti in cura, nisi faci-
 at quod in se est de infirmo curando. Aliud exēplum
 ponitur in glosa super Numer. de pedagogo, cui cul-
 pa

Matt. 14.
Zacha. 11

Bernar.
Bened.

Eccle. 12.

Homil. 11.

Numer. 25. pa attribuitur: si puerua instructioni commissus, minus disciplinatus ex sua negligentia inueniatur. Aliud exemplum ponit Benedictus in regula de pastore, dicens: Sciat abbas culpae pastoris incubere, quidquid pater familias in ouibus minus utilitatis poterit inuenire. Et ideo debet praelatus dare operam diligentem circa subditos, ut debitum fructum in operibus bonis edant, exemplo illius boni pastoris qui dicit: Oves tuae & caprae tuae steriles non fuerunt. Ve multis praetis,

Gen. 31. qui hoc non cogitant. Sicut fecit Augustinus, qui dixit: Quid faciam, cum exigetur a me ratio tot animarum, quae pendunt ad collum meum? Tertium est poena temporalis: Pununtur enim non solum in futuro, sed etiam in praesenti praelati negligentes. Hinc est: quod praemittitur: et tunc dicit dominus: Eo quod nouerit Heli in malis agere filios suos & non corripuit eos, idcirco iuravi domini Heli, quod non exspectetur iniquitas domus eius uictimis & muneribus in aeternum. Nunc inuenimus uel scriptum legimus excessum Heli in propria persona, non eus avaritiam, non gastrimargiam uel auaritiam. Si enim talis esset, non solum de filiis eius, sed de ipso dominus conquereretur. Et tamen quia zelus caruit & negligens atque remissus fuit, cum filiis suis interiret, iudicio diuino percussus, eo quod iniquitatem filiorum sustinuit, iuxta illud Job: Si sustinueris, infernus domus mea est. Vnde & Grego Nazanzenus magister Hierony gloriosi in Apologetico sic dicit: Heli sacerdos pro filiorum iniquitate damnatur, quod eos diuina sacrificia remuneraret, minus se uel ra animaduersione plectebat. Miserum me. Et quidem coercuit, & quidem corripuit, sed lenitate et mansuetudine patris, non seueritate & autoritate pontificis. Est autem praelatus usquequaque inutilis apud quem disciplina non uiget.

Iob. 23.

Grego. Nazan.

Hoc idem legimus in Numer. de duodecim principi- **Num. 22.**
 bus filiorum Israel, quos dominus præcepit suspendi
 in patibulis contra solem, eo quod filios Israel forni-
 cari cum filiabus Madian permiserunt, uel negligenter
 corripuerunt. Contra solem principes suspenduntur,
 ut arguantur à luce, quia prælati non solum pro suis
 peccatis arguentur a sole iustitiæ, sed etiam pro pec-
 catis subditorum si fuerint negligentes. Si autem di-
 ues in inferno de fratribus suis sollicitus fuit, ne ueni-
 rêt ad locum tormentorū, peiores sunt eo qui de per-
 ditioe animarum non curant. Vnde ubi dicit in Exo. **Exod. 32.**
 Qui uir dei est, accingatur mecum, dicit exposi-
 tor. Virum dei se negat, qui uitam carnalium quantum
 sufficit, arguere recusat. Et super illud quod in eodem
 capite dicitur: Consecrasti hodie manus uestras deo,
 dicit expositor Si cōsecratio est sumere uindictam de
 peccato, profecto uitia sine increpatione uel ultione
 transire, est execratio, quia facilitas ueniæ incentiuū
 præbet delinquendi. **Gregorius** in registro: Studemus
 cor nostrum terrenorum pastorum imitatione succē- **Gregorius**
 dere, qui hyemales noctes imbribus, geluq; ducit per-
 uigiles: ne uel una ouis & non forte utilis pereat. Quā
 etsi insidiator ore uoraci momorderit, quomodo sara-
 gunt, quibus cordis anhelat æstibus, in quas uoces ut
 eruant captum pecus angustia stimulante profiliunt,
 ne à gregis domino quidquid per incuriam perdidē-
 runt, exigatur. Vigilemus igitur, ne quid pereat: & si
 captum forte quid fuerit, uocibus diuinorum cloqui-
 orum ad gregem dominicum reducamus, ut ille qui
 pastor pastorum est, uigilasse nos circa ouile suū suo
 dignetur misericors iudicio cōprobare. Quot enim
 fructus domino multiplicati gregis ostendemus, si &
 ipsum quem pascendum suscepimus, ociosa mēte cer-

S P E C V L V M

nimus à bestia deuorari. Sunt quoq; alia tria ma-
la, quæ redundant in damnum delinquentis. Primū
est excæcatio, credit enim interdum delinquens, cum
non corrigitur, illud quod fecit, non esse malum, uel
non esse tantum malum. Ideo dicit Grego. in Pastora-
li: Nonnulla uehementer increpanda sunt, ut dum cul-
pa ab actore non cognoscitur, quanti ponderis sit, ab
increpantis ore sentiatur. Et ideo bene dicitur in Pro-

Pro. 29.

Verbum est delicti multiplicatio. Delictum enim quod nō
corrigitur, facilius multiplicatur. Vnde Bernardus:
Impunitas est insolentiæ mater, radix impudentiæ,
transgressionum nutritrix. Et ideo quoniam cito non
fertur contra malos sententia, idcirco absque timore
multij hominum perpetrant mala. Tertium est fi-

3. Reg. 1.

Eccl. 4 1.

nalitatis perditio. Qui enim non corriguntur, facilius de-
licta continuant, & ideo finaliter perduntur: sicut pa-
tet de Adonia, dicente: Ego regnabo, quem pater non
corripuit aliquando, & ideo finaliter est interfectus.
E ideo dicit Ecclesiasticus: De patre impio queruntur
filij, quoniam propter ipsum sunt in opprobrium.

Heb. 12.

Eph. 3.

Dicitur de quodam iuvene, quod cum propter deli-
cta sua duceretur ad patibulum, & a patre eum sequē-
te, peteret osculum, in fine arripiens eum dētibus na-
sum eius abscidit, & dixit, quod hoc fecit, quia pro-
pter eius culpam, qui nunquam eum correxerat ab im-
fantia, uenerat in opprobrium. Dicit Apostolus ad He-
bræos: Si extra disciplinam estis, cuius participes fa-
cti sunt oēs filij dei. Qui ergo subditos suos relinquit
sine disciplina, de filiis dei facit filios diaboli, siue beli-
al: qd dicitur absq; iugo. Contra quos dicit Apost. ad
Ephes. Educate filios uestros in disciplina & correctio-
ne dñi. Solon philosoph⁹ unus de septē sapiētibus Gre-
tiæ

ita interrogatus, qualis debeat esse populi rector, ait:
 Populi rector prius se quàm populū rectificare debet. Alio
 quin erit uel ut is qui umbrā curuā rectificare conatur
 priusq̃ uirga curua umbrā faciens recta fiat. Socrates
 philos. Atheniēsis: Qui in alios potestatem exeret, prius
 cōsciētā purgare debet, ut qui delicta corrigit nō ad-
 mittat, uitetq; quod uindictat. Stultum est aut̃ ut uelit
 quis imperare alijs, cum sibiipsi imperare non possit.
 Plato philosophus: Qui suam animā, quæ una est, gu-
 bernare nō potest: quomodo multorum hominū gu-
 bernator erit? Tullius: Cum inferiore uiuas, quem ad
 modum superiorem tecū uelis uiuere. Idē dicit Greg.
 in registro ad Ioannem episcopum Syracusanū Tales
 erga subiectos nostros debemus existere, quales
 si subiecti fuissetus, nostros uolueramus esse p̃a possi-
 tos. Cylon philosophus: Oportet principem & domi-
 natorem mansuetum esse, ut proximi magis reueren-
 tur, quàm timeant.

Quod scientia & sapientia princi-
 pi ac prælato est neces-
 saria.

CAP. II.

SECUNDO prælatus debet habere statum uir-
 goris & supportationis, ut sit columna fortiter
 supportans regiminis sui onus. Vnde Hieremias: De- Hier. 1.
 dite hodie in ciuitatem munitam, & in columnā fer-
 ream, & in murum æneum super omnē terram. Quā-
 diu enim columna est recta, fortiter supportat onus
 suppositum: sed quam cito incipit curuari ad unā par-
 tem